

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ) izradio je nacionalne smjernice za suradnju s industrijom igara na sreću i videoigara, od industrije se traže preventivne i edukativne kampanje usmjerene na mlade, roditelje i djelatnike u obrazovanju, kao i jasni alati za odgovorno igranje.

Cilj im je zaštita djece i mladih od rizika povezanih s kockanjem, prekomjernim igranjem i sve izraženijim preklapanjem tih dviju industrija.

Među konkretnim mjerama su pouzdana provjera dobi korisnika, koja ne smije funkcionirati na principu "samoprocijene" gdje korisnik sam unosi svoju dob bez provjere, zabrana ciljanog oglašavanja maloljetnicima te uvođenje takozvanih "reality check" obavijesti, poruka koje korisniku dok igra ili kocka prikazuju koliko je vremena i novca dosad potrošio.

Traži se i edukacija zaposlenika industrije o prepoznavanju znakova problematičnog ponašanja kod korisnika, veću transparentnost te razmjena podataka i istraživanja s nadležnim institucijama.

Posebna pozornost na nagradnim kutijama

Posebnu pozornost smjernice posvećuju nagradnim kutijama (loot boxes) u videoigrama, mehanizmu kojim igrači za novac ili unutarigračku valutu kupuju nasumične virtualne predmete, čiji je ishod, kako se navodi, neizvjestan poput klasične kockarske igre.

Budući da su takve kutije ugrađene u igre dostupne djeci, HZJZ ih opisuje kao prikriveni oblik kockanja koji mladima omogućuje rano izlaganje mehanizmima nagrađivanja identičnima onima u kockarnicama, bez formalne dobne granice koja bi to spriječila.

Smjernice upozoravaju i na "učinak skorog dobitka" (near-miss effect) te druge mehanizme persuazivnog (uvjeravajućeg) dizajna, poput vremenski ograničenih ponuda i dinamičkog određivanja cijena, koji se uz pomoć bihevioralne analitike optimiziraju radi produljenja igranja i povećanja potrošnje.

Prema istraživanjima na koja se smjernice pozivaju, postoji povezanost između trošenja na nagradne kutije i kasnijeg razvoja problematičnog igranja ili kockanja, uz strah da takvi mehanizmi kod mladih normaliziraju kockanje i potiču prelazak s videoigara na stvarno kockanje.

Poremećaj igranja videoigara kao priznata ovisnost

Svjetska zdravstvena organizacija uvrstila je poremećaj igranja videoigara (gaming disorder) 2019. u Međunarodnu klasifikaciju bolesti kao prepoznatu ponašajnu ovisnost, a smjernice navode da se u najtežim slučajevima taj poremećaj povezuje i s povećanim rizikom od suicida.

Jedan od izazova koje smjernice ističu jest sve veće stapanje granica između kockanja i videoigara, uz pojavu platformi koje kombiniraju elemente obje industrije, kao i njihovo širenje na društvene mreže i mobilne aplikacije. Takav razvoj, prema HZJZ-u, dodatno otežava roditeljima i regulatorima praćenje izloženosti djece rizičnim sadržajima, budući da granica između "obične" igre i kockanja s pravim novcem postaje sve manje vidljiva.

Kao primjer dobre prakse, smjernice spominju Ujedinjeno Kraljevstvo, gdje se dio prihoda od poreza na kockanje, u iznosu od deset milijuna funti, izdvaja za financiranje neovisnih istraživanja o štetnim posljedicama kockanja, čime se osigurava da regulacija i prevencija budu utemeljene na znanstvenim spoznajama neovisnim o samoj industriji.

Redovito praćenje provedenih mjera

Smjernice predviđaju redovito praćenje i vrednovanje provedenih mjera, kako bi se utvrdilo funkcioniraju li dogovoreni standardi u praksi te po potrebi prilagodile buduće aktivnosti. Za izvještavanje o provedbi uspostaviti će se, u koordinaciji s HZJZ-om, neformalna forumska platforma na kojoj će dionici na godišnjoj razini razmjenjivati iskustva i primjere dobre prakse.

Smjernice su izrađene u sklopu projekta "Promicanje mentalnog zdravlja djece i mladih kroz suočavanje s rizicima internetskog kockanja i igranja videoigara", koji provodi Vijeće Europe uz sufinanciranje Europske komisije putem Instrumenta tehničke potpore.

HZJZ je koncem svibnja 2025. osnovao stručnu radnu skupinu sastavljenu od predstavnika 16 institucija, među kojima su Ministarstvo financija, HAKOM, CARNET, Hrvatska lutrija, Hrvatski e-sport savez i Hrvatski audiovizualni centar, a značajan doprinos izradi dao je i profesor Marc N. Potenza sa Sveučilišta Yale, međunarodno priznati stručnjak za ponašajne ovisnosti, angažiran kao vanjski konzultant Vijeća Europe. (Piše: Tonka Vuković, Hina)

